

OBSAH

Seznam autorů	V
Seznam použitých zkratk	XIII
Úvodní slovo	XV
Předmluva	XXI

1 O (trestu) odnětí svobody	1
1.1 Postavení trestu odnětí svobody v rámci dalších trestních sankcí	1
1.2 Proč trestáme odnětím svobody a účel výkonu trestu odnětí svobody	7
1.3 Stručná historie moderního vězeňství ve světě a v Česku	10
1.3.1 Vývoj vězeňství v zahraničí	10
1.3.2 Vývoj vězeňství v Česku do roku 1989	13
1.4 Vývoj vězeňství 1989–2020	17
1.4.1 Dopady amnestie	17
1.4.2 Změna vnější diferenciacie a typy věznic	19
1.4.3 Koncepce vězeňství	20
1.4.4 Organizační struktura	22
1.5 Zvláštní povaha vězeňství a princip normalizace	25
1.6 Vliv uvěznění na recidivu – je trest odnětí svobody efektivní?	28
2 České věznice	31
2.1 Typy věznic a rozdíly mezi nimi	33
2.1.1 Věznice pro výkon trestu	36
2.1.2 Specifika věznic pro výkon vazby (vazebních věznic)	37
2.1.3 Specifika ústavů pro výkon zabezpečovací detence	39
2.2 Vnější a vnitřní diferenciacie věznic	41
2.2.1 Vnější diferenciacie – ostraha vs. zvýšená ostraha	42
2.2.2 Vnitřní diferenciacie	42
2.2.3 Další možnosti vnitřní diferenciacie odsouzených	47
2.3 Otevřená věznice v pojetí českého vězeňství	49
2.3.1 Účel otevřené věznice	49
2.3.2 Otevřená věznice v českém pojetí	49
2.4 Význam architektury vězení na život ve vězení	53
2.5 Jaký je původ budov českých věznic	62
2.6 Masové uvěznění a různé podoby věznic	72

2.6.1	Masové uvěznění	72
2.6.2	Super-maxy a „lidská skladiště“ v zahraničí i v ČR	73
2.6.3	Zvláštní formy věznění	75
2.7	Soukromé věznice	76
2.7.1	Důvody pro zřizování soukromých věznic	77
2.7.2	České možnosti, zkušenosti a plány	77
2.7.3	Zahraniční zkušenosti	78
3	Život ve vězení	81
3.1	Výkon trestu	81
3.1.1	Organizace vězeňského života: Co vězeň může a nemůže?	83
3.1.2	Denní řád	86
3.1.3	Trávení volného času	87
3.1.4	Transfery mezi věznicemi	88
3.2	Výkon vazby	89
3.3	Výkon zabezpečovací detence	93
3.3.1	Legislativa	93
3.3.2	Umísťování do výkonu zabezpečovací detence	95
3.3.3	Odborné zacházení s chovanci	97
3.4	Vnitřní a druhý život ve vězení	100
3.5	Bezpečnost, udržování pořádku, vztahy vězeňského personálu a vězňů	107
3.5.1	Dynamická bezpečnost	108
3.5.2	Stavebně technické zabezpečení	112
3.5.3	Útěky vězňů	113
3.6	Kázeňské řízení	115
3.7	Práce ve vězení, odměňování a poplatky placené ve vězení	120
3.8	Institucionalizované vzdělávání a školská vzdělávací střediska	126
3.9	Styky s rodinou a komunikace s vnějším světem	132
3.9.1	Korespondence	133
3.9.2	Telefonování	134
3.9.3	Návštěvy	136
3.9.4	Balíčky	137
3.10	Prevence špatného zacházení	139
3.11	Sebepoškozující a sebevražedné jednání	144
3.11.1	Obecné rizikové faktory	145
3.11.2	Incidence sebevražedného jednání v českých věznicích	146
3.11.3	Specifické rizikové faktory	151
3.11.4	Typologie sebevražd	152
3.11.5	Dynamika suicidálního vývoje a pojem duševní krize	153

3.11.6	Hodnocení rizika sebevraždy	154
3.11.7	Možnosti intervence	155
3.11.8	Úkony po sebevražedném jednání a péče o zaměstnance	156
3.11.9	Systémová preventivní opatření	157
3.12	Život ve vězení očima bývalých vězňů	159
4	O věznicích	163
4.1	Uvěznění jako náročná životní situace	163
4.1.1	Útrapy odnětí svobody (<i>prison pains</i>)	163
4.1.2	Specifika zvládání výkonu vazby	167
4.2	Charakteristika českých odsouzených	171
4.2.1	Sociodemografická struktura vězeňské populace	171
4.2.2	Trestněprávní struktura vězeňské populace	173
4.2.3	Sankční struktura vězeňské populace	175
4.2.4	Kriminologická struktura vězeňské populace	176
4.2.5	Charakteristiky motivace a sebereflexe odsouzených	180
4.3	Ženy ve vězení	182
4.3.1	Současné zacházení s vězňenými ženami	186
4.3.2	Světlá nad Sázavou	187
4.3.3	Opava	190
4.3.4	Drahonice a Velké Přílepy	190
4.3.5	Řepy	190
4.4	Starší pachatelé ve výkonu trestu a trvale pracovně nezařaditelní	193
4.5	Mladší vězni	199
4.6	Cizinci ve věznicích	203
4.7	Etnické menšiny v českých věznicích	208
4.8	Odsouzení s duševními poruchami	211
4.8.1	Dělení duševních poruch v penitenciární praxi	211
4.8.2	Podmínky poskytování péče vězňům s duševní poruchou	213
4.8.3	Prevalence duševních poruch ve vězení	214
4.9	Drogově závislí ve vězení	216
4.9.1	Užívání drog jako kriminogenní faktor, prevalence užívání drog v populaci vězňů	216
4.9.2	Cesty drog do věznic, vzorce užívání drog během uvěznění	218
4.9.3	Systém odborné péče o osoby s adiktologickou poruchou ve věznicích	219
4.9.4	Opatření ke snižování nabídky drog ve věznicích	223
4.9.5	Další souvislosti přítomnosti drog ve věznicích	224
4.10	Velmi nebezpeční odsouzení a odsouzení s doživotním trestem	225
4.10.1	Definice a normy	225
4.10.2	Personální a prostorové podmínky	227
4.10.3	Odborné zacházení s velmi nebezpečnými vězni	228

4.11	Zranitelné skupiny	229
4.11.1	Zranitelnost mladistvých	231
4.11.2	Zranitelnost vězňů s duševními poruchami	232
4.11.3	Zranitelnost starších vězňů a vězňů s tělesným postižením	233
4.11.4	Zranitelnost etnických, rasových a náboženských menšin	234
4.11.5	Zranitelnost cizinců	234
4.11.6	Zranitelnost sexuálních menšin	235
4.11.7	Další zranitelné skupiny dospělých vězňů	236
5	Odborné zacházení	237
5.1	Předpoklady pro odborné zacházení	237
5.2	Hodnocení rizik	240
5.2.1	Hledání prediktorů kriminálního chování	241
5.2.2	Velká čtyřka prediktorů kriminálního chování	244
5.2.3	Vývoj nástrojů hodnocení rizik	245
5.2.4	Nástroje hodnocení rizik v českém vězeňství	248
5.3	Český nástroj na hodnocení rizik SARPO	250
5.4	Program zacházení	257
5.4.1	Pracovní aktivity	261
5.4.2	Vzdělávací aktivity	262
5.4.3	Speciální výchovné aktivity	263
5.4.4	Zájmové aktivity	264
5.4.5	Aktivity v oblasti utváření vnějších vztahů	264
5.5	Speciální programy zacházení a jiné specifické intervence	265
5.5.1	Specializované oddíly	266
5.5.2	Standardizované programy	271
5.5.3	Terapie s chovanci v zabezpečovací detenci	272
5.5.4	Aktuální psychoterapeutické přístupy v penitenciární praxi	273
5.6	Efektivita odborného zacházení	276
5.6.1	Principy efektivních intervencí	277
5.6.2	Identifikace efektivních intervencí	279
6	Propuštění z vězení a výkon trestu jako příprava na propuštění	285
6.1	Příprava na propuštění ve vězení	285
6.2	Podmíněné propuštění z vězení	290
6.2.1	Vymezení podmíněného propuštění	290
6.2.2	Formy podmíněného propuštění	291
6.2.3	Obligatoční předpoklady podmíněného propuštění	292
6.2.4	Fakultativní předpoklady podmíněného propuštění	294
6.2.5	Zvláštní předpoklady podmíněného propuštění dle jednotlivých forem	296

6.2.6	Realizace podmíněného propuštění	298
6.2.7	Zakončení řízení o podmíněném propuštění.	301
6.2.8	Statistiky	303
6.2.9	Role Probační a mediační služby při podmíněném propuštění	305
6.3	Reintegrace do společnosti a její překážky	307
6.4	Propuštění z vězení očima propuštěných	315
7	Vězeňský personál.	319
7.1	Vězeňský personál a jeho výběr.	319
7.1.1	Vězeňský personál	319
7.1.2	Výběr personálu	320
7.2	Personál	323
7.2.1	Dozorce	327
7.2.2	Vychovatel	333
7.2.3	Psycholog	335
7.2.4	Speciální pedagog	339
7.2.5	Terapeut	342
7.2.6	Sociální pracovník	346
7.2.7	Adiktolog	349
7.2.8	Pedagog volného času	350
7.2.9	Kaplani a duchovenská péče	352
7.2.10	Vedení a ředitelé věznic	356
7.3	Vzdělávání vězeňského personálu	359
7.4	Rizika práce ve vězeňství a péče o zaměstnance ohrožené výkonem svého povolání	364
7.4.1	Práce ve vězeňství je fyzicky a psychicky náročná	364
7.4.2	Vězeňský psycholog je i pro personál	365
7.4.3	Úmrtí příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby, včetně sebevražd	365
7.4.4	Syndrom profesionálního vyhoření („ <i>burn-out</i> “).	366
8	Kontrola vězeňského systému.	369
8.1	Důvody, proč je kontrola potřebná.	369
8.2	Jednotlivé kontrolní orgány	371
8.2.1	Vnitřní kontrola ve věznicích.	372
8.2.2	Ministerstvo spravedlnosti	374
8.2.3	Státní zastupitelství	374
8.2.4	Veřejný ochránce práv	375
8.2.5	Mezinárodní orgány CPT, SPT a CAT	376
9	Právní předpisy vztahující se k vězeňství	379
9.1	Právo a vězeňství	380
9.1.1	Vliv evropského práva	380

9.1.2	Ústavněprávní rovina	381
9.1.3	Zákonná rovina	382
9.1.4	Podzákonná rovina	384
9.1.5	Soft-law	384
9.2	Judikatura k vězeňství	386
9.2.1	Zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení a trestu podle čl. 3 Úmluvy	387
9.2.2	Prostor v cele	387
9.2.3	Lékařská péče	388
9.2.4	Hygienické podmínky	388
9.2.5	Osobní prohlídky	389
9.2.6	Právo na rodinný život podle čl. 8 Úmluvy	389
9.2.7	Politická práva vězňů	390
10	Deset tezí k výhledům českého vězeňství	393
	Resumé	403
	Summary	405
	Seznam použité literatury a zdrojů	407
	Věcný rejstřík	427